

ПІДГОТОВКА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ МОРСЬКИХ ОФІЦЕРІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті розглядаються засади професійної підготовки майбутніх морських офіцерів та специфіка їх професійної діяльності.

Ключові слова: професійна діяльність, професійна підготовка, морський офіцер.

Постановка проблеми. Невід’ємною складовою державної системи вищої освіти є морська освіта. Розвитку вищої морської освіти в Україні належить один із пріоритетних напрямів у будівництві морської індустрії нашої держави. В усіх галузях морської діяльності необхідні професійно компетентні випускники вищих морських закладів освіти, що здатні в короткі строки засвоювати технічні новини й нові спеціальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми професійної підготовки фахівців завжди приділялась належна увага, зокрема таким аспектам, як професійна компетентність, професійна культура, професіоналізм, які відображені у працях В. Аніщенко, С. Батищева, І. Зязюна, Н. Кузьміна, А. Михайличенко, В. Тюріна, П. Третьякова, А. Хуторського, Т. Шамова, О. Щербакова та ін. Вузкопрофесійній підготовці майбутніх морських офіцерів присвячено лише декілька робіт. Так, М. Кулакова розглядає готовність до професійної діяльності фахівців у вищих морських закладах, С. Козак у своєму дисертаційному дослідженні аналізувала іншомовну комунікативну компетенцію фахівців морського флоту, С. Ситнік у своїй роботі зосередилась на підготовці обслуговуючого персоналу морського транспорту, однак сфера організації сервісу є другорядною у порівнянні з основними професійними завданнями майбутнього морського фахівця.

Виділення невирішених раніше частин. Аналіз наукових досліджень дає підстави стверджувати, що проблема професійної підготовки майбутніх морських офіцерів ще недостатньо досліджена.

Метою даної статті є розкриття особливостей професійної підготовки майбутніх морських спеціалістів.

Реалізація поставленої мети вимагатиме, на нашу думку, розв’язання таких завдань: здійснення аналізу поглядів на поняття “професійна підготовка”; характеристика особливостей професійної підготовки фахівців морського флоту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна педагогіка має в своєму понятійному апараті багато традиційних термінів, що визначаються по-різному залежно від контексту їхнього застосування, тому існує необхідність уточнення дефініцій, які характеризують професійну підготовку майбутніх морських спеціалістів.

Зазначимо, що існує багато визначень понять “професія” (лат. *professio* від *profiteor* – повідомляю своєю справою) та “професійна підготовка”.

Поняття “підготовка” частіше за все має означення у контексті розглянутої професії, до якого вона належить та практично не зустрічається в самостійному значенні. Професійна підготовка за педагогічною літературою є процес формування сукупності фахових знань, умінь і навичок, атрибутів, трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної професійної діяльності [5].

Дослідниця М. Кулакова розглядає підготовку до професійної діяльності фахівців морських спеціальностей з позицій управлінського підходу і зазначає, що така підготовка є керованим навчально-виховним процесом, який спрямований на оволодіння курсантами освітньо-кваліфікаційними характеристиками певної спеціальності відповідного рівня [4, с. 17].

У сучасних дослідженнях для характеристики професійної діяльності фахівців досить часто використовується компетентнісний підхід. Так, на думку О. Попової, під професійною

компетентністю судноводія морського флоту розуміється інтегральна сукупність мобільних професійно-кваліфікаційних, творчих, соціально-гуманітарних і особистісних компетентностей (якостей) майбутнього капітана, які детермінують його здатність та готовність до професійної діяльності в умовах підвищеної відповідальності та ризику, дають змогу отримувати у фаховій справі результати, які б відповідали вимогам науково-технічного прогресу сучасних соціокультурних норм і системі аксіологічних орієнтирів суспільства [6, с. 357].

Професійна підготовка майбутніх морських спеціалістів реалізується через навчання курсантів у морських навчальних закладах I-II рівнів акредитації (коледжах), та III-IV рівнів акредитації (морських інститутах, академіях). При цьому заклади надають можливості набувати майбутнім фахівцям кваліфікацій “молодшого спеціаліста”, “бакалавра”, “спеціаліста” і “магістра”.

Метою освітньо-кваліфікаційного рівня “Бакалавр” є здобуття поглибленої загальнокультурної підготовки, фундаментальних та професійно-орієнтованих знань і вмінь щодо узагальненої діяльності об’єктом та здатності вирішувати типові професійні завдання, які передбачені для відповідних посад у певній галузі професійної діяльності й одержання диплому “Бакалавр”, що має освітній рівень “базова вища освіта” і призначений для виконання обмеженої кількості виробничих функцій, пов’язаних з циклом існування об’єкта його діяльності. Задачі діяльності, які вирішує бакалавр, припускають діяльність відповідно до заданого алгоритму, що містить процедуру часткового конструювання відповідних операцій.

Метою освітньо-кваліфікаційного рівня “Спеціаліст” є здобуття спеціальних умінь, знань та навичок, надбання певного досвіду їх застосування для вирішення складних професійних завдань, які передбачені для відповідних посад у певній галузі професійної діяльності. Спеціаліст має освітній рівень “повна вища освіта” і призначений для виконання всіх виробничих функцій, пов’язаних з циклом існування об’єкта його діяльності.

Задачі діяльності, які вирішує спеціаліст, припускають діяльність за складним алгоритмом, що містить процедуру конструювання рішень.

Метою освітньо-кваліфікаційного рівня “Магістр” є здобуття спеціальних умінь та знань, надбання певного досвіду їх застосування для вирішення складних професійних завдань, які передбачені для відповідних посад у певній галузі професійної діяльності.

Особа, що одержала освіту на означеному освітньому рівні призначена для виконання всіх виробничих функцій, пов’язаних з циклом існування об’єкта його діяльності [4, с. 15].

Зазначимо, що стандарти підготовки фахівців у вищих морських навчальних закладах, які працюватимуть у складі екіпажів морських суден, визначаються не тільки стандартами певних напрямів та спеціальностей, але й міжнародними конвенціями стосовно підготовки моряків та безпеки судноплавства і ратифіковані Україною. Програми підготовки фахівців морського флоту фактично містять два цикли нормативних дисциплін. Перший визначається науково-методичною комісією певного напрямку, другий визначається вимогами Міжнародної морської організації (за В. Захарченком [2]).

Галузеві стандарти вищої морської освіти (ГСВМО) визначають освітньо-кваліфікаційні характеристики (ОКХ) випускників відповідних напрямів підготовки, професійне призначення й умови використання випускників вищих навчальних закладів певної спеціальності та освітньо-кваліфікаційного рівня у вигляді переліку первинних посад, виробничих функцій і типових задач діяльності; освітні та кваліфікаційні вимоги до випускників вищих навчальних закладів у вигляді переліку здатностей та вмінь вирішувати задачі діяльності; вимоги до атестації якості освіти і професійної підготовки випускників вищих навчальних закладів; відповідальність за якість освіти та професійної підготовки. Стандарт є обов’язковим для вищих морських навчальних закладів, що готують фахівців зазначеного профілю.

Кваліфікаційні стандарти і провідні документи галузі характеризують діяльність морського офіцера досить детально. Ми окреслимо лише основні напрями професійної діяльності морських спеціалістів:

1. Управління екіпажем: організація на високому рівні підготовки кожного члена екіпажу до виконання робіт за фахом; підтримання “бойового” духу екіпажу; формування сприятливої психологічної атмосфери; забезпечення базових матеріальних і особистісних потреб членів екіпажу; формування з екіпажу колективу; організація спільних дій різних підрозділів корабля й екіпажу в цілому; чітке розуміння кожним членом екіпажу завдання, яке вирішує корабель і власного завдання у цьому процесі; вдале використання вербальних та невербальних засобів на рівні міжкультурного спілкування.
2. Виконання на високому рівні своїх професійних задач: вибір шляху судна в морі та забезпечення точного прямування вздовж цього шляху; визначення та знаходження корабля; розрахунок і виконання маневрів, швартових якоря.
3. Організація зовнішньої взаємодії: встановлення зв'язків із зовнішніми організаціями, портовими службами, інспекціями.
4. Знання та дотримання положень Міжнародної морської організації.
5. Застосування технічних засобів корабля в навігації і плаванні: оволодіння методикою прийняття рішення на виконання поставленого завдання; чітке знання граничних морехідних якостей корабля; вміння їх використовувати.
6. Самоосвіта: уміння формулювати вимоги до нових знань; вивчення свого корабля, його переваг і недоліків; вивчення документів з використання технічних пристроїв судна; аналіз ймовірно можливих ситуацій; пошук нових прийомів використання технічних засобів корабля; знання і використання основи соціальної психології, теорії колективу для формування духу екіпажу.
7. Організація профілактичних заходів та ремонту судна: контроль стану корпусу судна і забортних пристроїв; контроль термінів експлуатації технічних засобів, їх своєчасна заміна у разі потреби; підтримання запасів технічних засобів і постачання на встановленому рівні; проведення профілактичних оглядів і ремонтів матеріальної частини, її регламентних перевірок.

Висновки. Отже, професійна підготовка майбутніх морських офіцерів реалізується через навчання курсантів у морських навчальних закладах I-II рівнів акредитації (коледжах), та III-IV рівнів акредитації (морських інститутах, академіях). Професійна діяльність морських спеціалістів визначається не тільки стандартами певних напрямів та спеціальностей, але й міжнародними конвенціями стосовно підготовки моряків та безпеки судноплавства і ратифіковані Україною.

Перспективи подальшої наукової розробки означеної проблеми вбачаються у розгляді сутності та структури готовності до професійної діяльності майбутніх морських офіцерів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Галузевий стандарт вищої освіти. Напрямок підготовки 6.070104 Морський та річковий транспорт. – Офіц. вид. – К.: „Видав-інформ” ОНМА, 2010. – 14 с. – (Міністерство освіти і науки України).
2. Захарченко В.М. Проблеми професійної підготовки фахівців морського флоту // „Сучасне судноплавство і морська освіта”: Матеріали міжнародної науково-технічної конференції. – Одеса, 2004. – С. 22-24.
3. Козак С.В. Формирование иноязычной коммуникативной компетенции будущих специалистов морского флота [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Козак Светлана Васильевна; Одесский национальный ун-т им. И.И. Мечникова. – О., 2001. – 20 с.
4. Кулакова М.В. Формування готовності до професійної діяльності в майбутніх фахівців у вищих морських навчальних закладах [Текст]: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Кулакова Майя Володимирівна; Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т ім. К.Д. Ушинського. – О., 2006. – 225 с.

5. Ничкало Н.Г. Неперервна професійна освіта: міжнародний аспект / Н.Г. Ничкало // Матеріали Міжнародної наукової конференції „Творча особистість у системі неперервної професійної освіти” / За ред. С.О. Сисоєвої і О.Г. Романовського. – Харків: ХДПУ, 2000. – С. 54-80.
6. Попова О.П. Особливості професійної діяльності майбутніх судноводіїв і сутність їх професійної компетентності. / О.П. Попова // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. праць / ред. кол. Т.І. Сущенко (голов. ред.) та ін. – Запоріжжя, 2011. – Вип. 17. – С. 353-359.
7. Ситнік С.В. Психологічна підготовка обслуговуючого персоналу морського транспорту в системі навчальної діяльності студентів профтехучилища [Текст]: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Ситнік Світлана Володимірівна; Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т ім. К.Д. Ушинського. – О., 2000. – 209 с.

Бобрышева Н.М.

**ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА МОРСКИХ СПЕЦИАЛИСТОВ
КАК ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА**

В статье рассматриваются принципы профессиональной подготовки будущих морских офицеров и специфика их профессиональной деятельности.

Ключевые слова: профессиональная деятельность, профессиональная подготовка, морской специалист.

Bobrysheva N.M.

PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE MARITIME OFFICERS AS PEDAGOGIC PROBLEM

Future maritime officers` professional training and its peculiarities are considered in this article.

Key words: professional work, professional training, maritime officer.

УДК 371

Бутенко Н.І.

ТВОРЧИЙ ХАРАКТЕР ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядаються проблеми розвитку творчого потенціалу вчителя у системі шкільної освіти. Виділено основні мотиви, які спонукають вчителя до творчої продуктивної діяльності.

Ключові слова: педагогічна творчість, система шкільної освіти, управління розвитком творчого потенціалу вчителя, якість освіти, сучасна школа.

Постановка проблеми. В державних документах про вдосконалення системи національної освіти України підкреслюється необхідність впровадження в практику роботи школи досягнення педагогічної і психологічної наук, інноваційних технологій, передового педагогічного досвіду. В “Національній доктрині розвитку освіти” зазначається: “Підготовка педагогічних і науково-педагогічних працівників, їх професійне вдосконалення – важлива умова модернізації освіти. Для підтримки педагогічних і науково-педагогічних працівників, підвищення їх відповідальності за якість професійної діяльності держав забезпечує: ... оволодіння педагогічними працівниками сучасними інформаційними технологіями; періодичне оновлення і взаємоузгодження змісту підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників...” [4].

Педагогічна діяльність – одна з найбільш творчих діяльностей людини. Творчий характер педагогічної діяльності визначає постійна цілеспрямованість вчителя на пошук оптимальних рішень проблем навчально-виховного процесу. Творчість вчителя проявляється в передовому педагогічному досвіді і новаторстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми педагогічної творчості, її основу – педагогічну майстерність – досліджували багато вчених педагогів і психологів. Дослідник